

Cuvânt-înainte

Publicată în colecția *Patrimonium*, lucrarea *Combaterea spălării bunurilor culturale pe piața antichităților – rolul expertului judiciar – In memoriam dr. H.c. Barbara Deppert-Lippitz* este un volum colectiv care analizează, în premieră, *spălarea/reciclarea unui produs infracțional inedit: bunurile culturale furate din siturile românești și traficate pe piața antichităților*.

Dedicată memoriei specialistului în antichități *dr. H.c. Barbara Deppert-Lippitz (3.10.1939-18.07.2023) – membru corespondent al Deutsches Archäologisches Institut* –, lucrarea evidențiază *rolul decisiv al expertului* în urmărirea, autentificarea și repatrierea artefactelor dispărute. Alături de jurisprudența operațiunii judiciare „Aurul Dacic”, sunt studiate: cadrul de reglementare, tiparele penale și *instrumentele juridice* utilizate de autoritățile judiciare pentru sancționarea spălării banilor, confiscarea și recuperarea unor artefacte emblematice ale patrimoniului cultural.

Volumul evidențiază importanța *jurisprudenței uniforme, a specializării organelor judiciare*, rolul *cooperării* în spațiul judiciar european, prin Eurojust, Europol, Interpol, în scopul sancționării autorilor și repatrierii bunurilor: tezaure de brățări regale, tezaure monetare de aur, table ale *Lex municipalis Troesmensium* etc. Metodologia investigativă și jurisprudența analizate indică instrumentele juridice eficiente pentru *recuperarea integrală a „orfanilor” aparținând tezaurelor sustrase* în perioada 1996-2007, în contexte interne și externe dificile.

Dincolo de aflarea adevărului, pedepsirea vinovaților, confiscarea bunurilor și destruc-turarea rețelelor de trafic cu artefacte, examinarea de către experți a pieselor recuperate, aflate acum la locul convenit, în Tezaurul Istoric al Muzeului Național de Istorie a României (MNIR), a relevat informații esențiale pentru Istoria României.

„*Lex Troesmensium*”, MNIR, inventar nr. C.6828: este „*legea municipală a unui oraș roman (...)*, anticul municipiu *Troesmis*, și reprezintă cel mai important document scris aparținând istoriei noastre vechi și provenind de pe teritoriul României” (I. Piso). La sfârșitul tablei B, un paragraf (...) conține normele privind modul exact în care trebuiau să se desfășoare alegerile. Alineatul precizează că la fiecare urnă (*cistae*) procedura de vot era controlată de trei persoane, care (...) ar trebui să împiedice ca aceeași persoană să poată vota de mai multe ori. Manipularea voturilor nu este un fenomen recent. Cine ar fi fost ales împotriva acestor reguli ar trebui să plătească o amendă de 10.000 de sesterți municipalității din Troesmis” (W. Eck).

Piesele „*Umbo de scut*” au fost descoperite la Piatra Roșie (Alun, com Bosorod, jud. Hunedoara. MNIR, inventar nr. 337987). „*Umbones* reprezentau partea centrală, întăritura metalică a vechilor scuturi (...), având și o funcție simbolică, de reprezentare heraldică sau a apartenenței la un anumit grup (...) Pe lângă calitatea lor artistică excepțională, *umbones* de scut dacice de la Piatra Roșie se înscriu între capodoperele cele mai înalte ale tehnologiei prelucrării fierului în Europa antică (...). Apariția acestor *umbones* de scuturi (...) în cetatea dacică de la Piatra Roșie are și o semnificație istorică importantă (...). Această fortificație a jucat rolul de reședință pentru suveranul care a condus nucleul statal, din zona Munților Orăștiei, înainte de mutarea capitalei Regatului dac la Sarmizegetusa Regia, fiind după toate

probabilitățile sediul puterii în vremea regelui Burebista (cca 82-44 a. Chr.)”¹. „Minunea de această dată o constituie cele două «scuturi» din fier – unul având ca element decorativ central un zimbriu, celălalt un grifon”, iar experții „s-au dezlănțuit într-o pledoarie (...) cu repercusiuni istorice și filosofice” (G. Trohani).

„Brățările dacice, simboluri ale regalității” și-au luat locul de onoare în Tezaurul Istoric al României, reprezentând „Piese din tezaurul dacic de brățări regale de aur. MNIR, inventar nr. 326691-326692”. Dr. E. Oberländer-Târnoveanu (EOT), director-general al MNIR, observă că „provin și documentează zona cea mai înaltă a puterii politico-militare și religioase a societății dacice în moment de maximă dezvoltare”. „Elementele decorative caracteristice spiralelor sunt capetele de dragoni înaripați, cu semnificație religioasă aparte. Observațiile recente ale Barbarei Deppert-Lippitz au permis elucidarea identității animalului reprezentat pe capetele brățărilor. Autoarea a dovedit că elementul decorativ cel mai caracteristic (...) era constituit din capete de dragoni înaripați (...), prototipul celebrului «draco» dacic din vremea ultimului rege, Decebalus, stindardul figurat de mai multe ori pe Columna lui Traian”².

„Descoperirile (...) par să indice că argintul era un *simbol de statut* al aristocrației dacice, în timp ce aurul era extrem de rar, cu excepția zonei din jurul capitalei dacice *Sarmizegetusa Regia*, sugerând că era rezervat în principal templelor și comorilor regale. Acest lucru este dovedit de numeroasele brățări spiralate și tezaurele de monede de aur (stateri Koson) găsite de vânătorii de comori exclusiv în această zonă. Faptul că aceste brățări, asemănătoare cu cele de argint, sunt realizate în întregime din aur și au fost descoperite în tezaure în inima regatului dac sugerează că erau *simboluri ale regalității și/sau ale marelui preot*”³.

„Brățările dacice regale de aur, care au ajuns până la noi, constituie o mică parte a unor impresionante ofrande religioase efectuate în anii 40-30 a. Chr. Asemenea sacrificii de obiecte foarte prețioase de aur și argint au fost oferite zeilor de către regii daci care controlau nucleul statal și centrul sacru din zona Munților Orăștiei, care i-au succedat lui Burebista (post cca 44 a. Chr.)”. Brățările „erau atribute simbolice ale puterii regale, rezervate membrilor clanului regal. Imaginea dragonilor înaripați, care împodobește aceste brățări, reprezintă prototipul creaturilor fantastice care figurau pe stindardele armatei dacice (*draco*), reprezentate pe Columna lui Traian, mai bine de un secol și jumătate, după primele atestări ale acestui motiv figurative pe podoabele de aur. Considerăm că inițial dragonul înaripat era reprezentarea unei divinități protectoare a clanului regal dacic, devenit, odată cu trecerea timpului, emblema simbolică a statului și a acestui popor, sub forma figurată a stindardelor militare. De notat că stindardul dacic cu dragonul său, *draco*, a supraviețuit cuceririi romane, fiind adoptat și cunoscând o lungă carieră, în calitate de *simbol militar imperial*, de unde a trecut la bizantini și la francii carolingieni”⁴.

¹ E. Oberländer –Târnoveanu (coord.), Catalogul expoziției „Dacia. Ultima frontieră a romanității”, MNIR, Magic Print, 2022, pp. 448-449.

² E. Oberländer-Târnoveanu, ‘13 out of 24... the royal dacian gold bracelets from Sarmizegetusa Regia’, în Aug. Lazăr, P.G. Ferri, M.M. Ciută (ed.), *Fighting the Trafficking in Cultural Goods: Recovering the Past*, București, Editura Universul Juridic, 2013, p. 127.

³ „Tezaure arheologice din România. Rădăcini dacice și romane”, la Muzeul Național de Arheologie din Madrid, 09/08/2021-01.2022. *Archaeological Treasures of Romania, Dacian and Roman Roots*, Exhibiton, Madrid, 09/08/2021-01.2022, p. 62.

⁴ E. Oberländer-Târnoveanu, „Selecție de piese din Tezaurul dacic de brățări regale de aur”, MNIR nr. inv. 326691-326692, „Dacia. Ultima frontieră a romanității”, Magic Print, 2022, pp. 456-457.

Forța emblematică a simbolului autorității dacice este vizibilă chiar după două milenii, în anul 2019 – stindardul redat pe spirale și Columna lui Traian –, lupul dacic stilizat, devenind *logoul Președinției României la Consiliul UE*, ca expresie identitară culturală (Aug. Lazăr).

Despre contribuția expertului german se precizează: „Barbara folosea drept pseudonim în corespondența digitală numele de *Bona Dea – Zeița cea Bună* a panteonului roman. Judecând drept, nici nu se putea un nume mai bun și mai plin de tâlc pentru o persoană pe care soarta a ales-o să intre în contact direct, nemijlocit, cu brățărilor dacice de aur despre care vuia presa românească a anilor 2000... *Bona Dea* a primit cheia de aur și a transmis-o prompt autorităților judiciare române, care au început să deschidă ușile închise ce barau accesul la o mare comoară. De aici a început un drum, care acum este istorie și care a permis (...) să readucă din străinătate 12 brățări dacice regale de aur, o a 13 fiind recuperată pe teritoriul național. Constituie cea mai fabuloasă comoară arheologică cunoscută în România de la cea găsită, în 1837, la Pietroasele, chiar dacă ea nu a fost încă recuperată în întregime (probabil încă 11 brățări «orfane» așteaptă să se alăture suratelor lor din Tezaurul Istoric al Muzeului Național de Istorie a României)”.

Specializarea dr. Barbara Deppert-Lippitz în domeniul bijuteriilor antice nu a fost întâmplătoare: „Cunoștințele despre tehnologia metalelor prețioase și cele legate de baterea monedei, alături de solidele lecturi de artă și arheologie clasică îi vor permite să atingă performanțe de vârf într-un domeniu foarte special – cel al bijuteriei civilizațiilor mediteraneene (...), să înțeleagă mai bine unicitatea orfevrăriei dacice din secolul I a. Chr., așa cum o scoteau la lumină cercetările privind brățărilor regale dacice de aur de la Sarmizegetusa Regia” (EOT).

Andrei Teodorescu, producător executiv al documentarului *Goana după aurul Transilvaniei*, o producție a Casei Kogainon Films Boston, USA, relatează scena inedită de la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia. „Toată echipa de filmare e pregătită. Barbara așteaptă emoționată... În sala muzeului se aude: ACȚIUNE!... Intră și privește înduioșată vitrina în care sunt expuse brățărilor. «Le văd acum ca pe copiii mei», spune ea. «Crezi că e posibil să le ating?» Doi angajați cu mănuși ai muzeului desfac cu grijă vitrina și pun brățărilor pe o masă lângă fereastră. Ea atinge spiralele vizibil coplesită. «Când văd cum soarele strălucește peste ele și apoi intră iar în umbră, parcă spiralele prind viață. Sunt pline de viață! Așa ceva nicio carte nu poate descrie și nici nu poți vedea în vitrina niciunui muzeu, nici măcar în vitrinele cel mai frumos luminate din marile muzee. E un moment unic, ADEVĂRAT. Nu credeam că o să le mai ating vreodată. Poate că sună ciudat, dar când m-am despărțit de ele prima oară, am avut senzația că sufletul lor a rămas cu mine. Eu le cunoșteam cel mai bine. Nu-i așa că parcă prind viață? E cel mai frumos mijloc prin care poți călători înapoi în istorie: privindu-le pur și simplu. Le privesc și mă gândesc la locul în care au fost găsite, la oamenii care le-au făcut. Pentru că istoria este despre oameni. Despre generații care au trăit înaintea noastră și care au făcut lucruri uluitoare.»”

Experții Institutului Național de Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei” București și ai MNIR București au autentificat spiralele folosind metoda fluorescenței cu raze X (XRF). Proiectul științific Arheomet a extins studiul cu experți din institute europene și tehnologia de investigație, inclusiv măsurători micro-PIXE (acceleratorul AGLAE Paris) și micro-SR-XRF (sincrotron BESSY Berlin). S-a constatat că spiralele constau dintr-un aliaj

natural de aur, argint și cupru, cu oligoelemente de staniu și antimoniu, caracteristice pentru identificarea tipului de aur și a regiunii de origine. Brățara nr. 5 a mai fost examinată, cu rezultate similare, de către Pieter Meyers, L.A., SUA, prin metoda spectrometriei de masă cu plasmă indusă de ablație cu laser (LA-ICP-MS) și de către Laboratorul Muzeului Luvru, Paris. Toate investigațiile asupra structurii de aliaj a brățărilor relevă realizarea acestora din aur nativ, cu „amprenta compoziției” specifică faimosului „Cadrilater de Aur” al Transilvaniei, aflat la circa 80-150 km distanță de capitala Daciei, Sarmizegetusa Regia⁵.

Comunitatea științifică a confirmat artefactele ca *bunuri autentice, emblematice* privind identitatea culturală: brățările reprezentând *Draco Dacicus/Lupul Dacic, piesele Umbo de scut, monedele Koson, tablele Lex Troesmensium* etc. Concluziile științifice prestigioase privind autenticitatea artefactelor au contracarat o *campanie media agresivă, de știri false*, orchestrată pentru a genera îndoieli favorabile inculpaților.

Cu referire la conduitele unor jurnaliști și chiar arheologi români, care au simțit nevoia să se exprime în acest mod, directorul-general al MNIR mai amintește și „hârdaiele de mizerii turnate de «jurnaliști» despre un om de o probitate morală fără cusur. Animat de dorința de a scoate adevărul la lumină și a restitui națiunii române un tezaur excepțional, care-i fusese furat și care făcuse servicii extraordinare Statului român. Am asistat o dată la perplexitatea cu care a primit afirmațiile gratuite, fără bază științifică, prin care un academician *român* contesta, într-o sesiune științifică publică, la Biblioteca Academiei Române, autenticitatea brățărilor dacice de aur (Barbara mi-a mărturisit că același personaj îi declarase în particular, că descoperirea este extrem de importantă din punct de vedere științific și a felicitat-o pentru atitudinea sa!)” (EOT).

În concluzie “există în istoria științei momente în care aceasta se schimbă mult mai rapid decât în mod obișnuit, acumulări mai intense, descoperiri impactante, evoluții tehnologice, baze de date. (...). Relaționarea corectă a Barbarei Deppert-Lippitz cu aceste elemente, curajul de a accepta posibilitatea existenței unor artefacte unice și mai ales autentice, au furnizat baza științifică a unei investigații judiciare care a provocat la rândul ei o mare dezbatere științifică generatoare de rezultate excepționale. Patrimoniul universal s-a îmbogățit cu seria devenită faimoasă de brățări dacice de aur (...), monedele de tip Koson s-au reîntors la antichitatea căreia-i aparțin (aici ironia sorții fiind și mai adâncă: nu numai că au redevenit monede antice, dar pe lângă tipul clasic de aur au apărut și tipuri de argint, altă premieră). (...) Așa cum se întâmplă de fiecare dată, viața merge mai departe...tot așa continuă și traficul internațional de antichități, la fel și munca investigatorilor judiciari, experților, cercetătorilor (...) Așa cum cartea lui Thucydides, poate începută din prima clipă a războiului, a fost încheiată la un deceniu după finalul lui, așa și noi, am derulat expertizele de-a lungul anilor de investigații, dar am simțit nevoia să spunem și povestea unui capitol puțin cunoscut al începuturilor pentru ca oamenii să înțeleagă, pentru că cele petrecute se vor mai întâmpla și altădată, într-o formă aidoma sau puțin diferită (...).

Rămâne în urmă, dincolo de artefactele recuperate și istoria rescrisă, un capitol emblematic, de manual, de investigație și expertiză, într-unul dintre cele mai spectaculoase

---

⁵ Aug. Lazăr, *Fighting the laundering of cultural goods on the antiques market*, „Et lux fuit!”, în M. Luchtman (editor in chief), *Of swords and shields: due process and crime control in times of globalization, Liber Amicorum*, prof. dr. John A.E. Vervaele, Eleven, Pompe Reeks, 2023, pp. 213-223.

dosare de trafic cu antichități din istorie, cu valoare de exemplaritate, și care probabil nu va mai fi repetat niciodată la noi” (Em. Petac).

Constatarea „*Pecunia olet!*” a devenit o certitudine. Jurisprudența în materia spălării artefactelor arheologice produs al infracțiunii a parafrazat expresia latină „*Pecunia non olet*” – „*Banii nu au miros*” –, demonstrând că, dimpotrivă, „*Pecunia olet*”, „*Banii murdari au miros*”, lasă urme. Produsul infracțiunii – banii și artefactele „murdare” – lasă urme utile aflării adevărului și recuperării bunurilor pentru Tezaurul Istoric al României.

Alba Iulia, aprilie 2024

Editorii

Foreword

Published in the *Patrimonium* collection, the work *Combatting the laundering of cultural goods on the antiquities market - the role of the judicial expert - In memoriam Dr. H.c Barbara Deppert-Lippitz* is a collective volume that analyzes, for the first time, *the laundering/recycling of unique proceeds of crime*: the cultural heritage items stolen from the Romanian sites and trafficked on the antiquities market.

Dedicated to the memory of the antiquities specialist *dr. H.c. Barbara Deppert-Lippitz (3.10.1939-18.07.2023)* - a corresponding member of *Deutsches Archäologisches Institut* -, the work underlines the *expert's decisive role* in the tracking, authentication, and repatriation of missing artefacts. Along with the jurisprudence of the "Dacian Gold" judicial operation, the following are studied: the regulatory framework, the criminal patterns and the *legal instruments* used by the judicial authorities to sanction money laundering, the confiscation and recovery of emblematic cultural heritage artefacts.

The volume emphasizes the importance of *uniform jurisprudence, of the specialization of judicial bodies*, the role of *cooperation* in the European judicial space, through Eurojust, Europol, Interpol, for the purpose of sanctioning the perpetrators and repatriating the items: treasures of royal bracelets, gold monetary treasures, plaques of the *Lex municipalis Troesmensium*, etc. The analyzed investigative methodology and jurisprudence indicate the effective legal instruments for the *full recovery of the "orphans" belonging to the treasures stolen* in the period 1996-2007, in difficult internal and external contexts.

Beyond finding out the truth, punishing the guilty persons, confiscating the items, and breaking up artefact trafficking networks, the expert examination of the recovered pieces, which are now in their rightful place, in the Historical Treasury of the National History Museum of Romania (MNIR), has revealed essential information for the History of Romania.

"*Lex Troesmensium*", MNIR, inventory no. C.6828: is "*the municipal law of a Roman city (...), the ancient municipality of Troesmis and represents the most important written document belonging to our ancient history and coming from the territory of Romania*" (I. Piso). "At the end of tablet B next paragraph(...) contains the provisions on how exactly the elections had to be carried out. The paragraph specifies that at each ballot box (the *cistae* as they are called) the voting procedure was controlled by three persons, who, above all, should prevent that the same person could cast his vote more than once. Vote manipulation is not a recent phenomenon. Who had been elected against these rules would have to pay a fine of 10,000 sesterces to the municipality of Troesmis." (W. Eck).

The "*Umbo shield*" pieces were discovered at Piatra Roşie (Alun, Bosorod commune, Hunedoara county. MNIR, inventory no. 337987). "*Umbones* represented the central part, the metal reinforcement of the old shields (...) also having a symbolic function, of heraldic representation or membership to a certain group (...). In addition to their exceptional artistic quality, Dacian shield *umbones* from Piatra Roşie are among the highest masterpieces of ironworking technology in ancient Europe (...). The appearance of these shield *umbones* (...) in the Piatra Roşie Dacian citadel, also has an important historical significance (...) this fortification played the role of residence for the sovereign who led the state nucleus, in the area of the Orăştie Mountains, before the capital of the Dacian Kingdom was moved to

Sarmizegetusa Regia, being, in all probability, the seat of power during the time of King Burebista (approx. 82-44 a. Chr.)¹. “The miracle, this time, consists of the two iron "shields" - one with a bison, as central decorative element, the other, with a griffin”, and the experts “unleashed in a plea (...) with historical and philosophical repercussions” (G. Trohani).

“*The Dacian bracelets, symbols of royalty*” took their place of honor in the Historical Treasury of Romania, representing “*Pieces from the Dacian treasury of royal gold bracelets*. MNIR, inventory no. 326691-326692”. Dr. E. Oberländer-Târnoveanu (EOT), General Director of MNIR, notes that “they come from and document the highest area of political-military and religious power of the Dacian society at the time of its maximum development”. “The decorative elements characteristic of the spirals are the heads of winged dragons, with a special religious significance. Barbara Deppert-Lippitz's recent observations enabled the identity of the animal represented on the ends of the bracelets to be elucidated. The author proved that the most characteristic decorative element (...), consisted of the heads of winged dragons. (...) the prototype of the famous Dacian “draco” from the time of the last king, Decebalus, the banner depicted several times on Trajan's Column”².

“The findings (...) seem to indicate that silver was a *status symbol* of the Dacian aristocracy, while gold was extremely rare, except in the area around the Dacian capital *Sarmizegetusa Regia*, suggesting that it was mainly reserved for temples and royal treasures. This is evidenced by the numerous spiral bracelets and hoards of gold coins (Koson staters) found by treasure hunters exclusively in this area. The fact that these bracelets, similar to the silver ones, are made entirely of gold and were discovered in treasuries in the heart of the Dacian kingdom suggests that they were *symbols of royalty and/or the high priest*”³.

“The Dacian royal gold bracelets, which have come to us, are a small part of some impressive religious offerings made in the years 40-30 a. Chr. Such sacrifices of very precious gold and silver objects were offered to the gods by the Dacian kings who controlled the state nucleus and the sacred center in the area of the Orăștie Mountains, who succeeded Burebista (post approx. 44 a. Chr.)”. The bracelets “were symbolic attributes of royal power, reserved for members of the royal clan. The image of winged dragons, which adorns these bracelets, represents the prototype of the fantastic creatures that appeared on the banners of the Dacian army (*draco*), depicted on Trajan's Column, more than a century and a half after the first attestations of this figurative motif on gold ornaments. We believe that initially, the winged dragon was the representation of a protective deity of the royal Dacian clan, which became, over time, the symbolic emblem of the state and of this people, in the figurative form of military banners. It should be noted that the Dacian banner with its dragon, *draco*, survived the Roman conquest, being adopted and having a long career as an

---

¹ E. Oberländer –Târnoveanu (coord.), The catalog of the exhibition “Dacia. The Last Frontier of Romanity”, Magic Print, 2022, pp. 448-449.

² E. Oberländer-Târnoveanu, ‘13 out of 24... the royal dacian gold bracelets from Sarmizegetusa Regia’, in Aug. Lazăr, P.G. Ferri, M.-M. Ciută (ed.), *Fighting the Trafficking in Cultural Goods: Recovering the Past*, Bucharest, Universul Juridic Publishing House, 2013, p. 127.

³ “Archaeological treasures from Romania. Dacian and Roman roots”, at the National Museum of Archeology in Madrid, 09.08.2021-01.2022. Archaeological Treasures of Romania, Dacian and Roman Roots, Exhibiton, Madrid, 09/08/2021-01.2022, p. 62.

imperial military symbol, from where it passed to the Byzantines and the Carolingian Franks”⁴.

The emblematic force of the Dacian authority symbol is visible even after two millennia, in 2019, the banner rendered on spirals, as well as on Trajan’s Column, the stylized Dacian wolf, becoming the *logo of the Romanian Presidency of the EU Council*, as an expression of cultural identity (Aug. Lazăr).

Regarding the German expert’s contribution, it is specified that: “Barbara used the name Bona Dea – the Good Goddess of the Roman pantheon – as a pseudonym in digital correspondence. Judging fairly, there couldn't be a better and more meaningful name for a person whom fate chose to come into direct, immediate contact with the Dacian gold bracelets that the Romanian press was all talking about in the 2000s. Bona Dea received the golden key and promptly passed it on to the Romanian judicial authorities, which began to open the closed doors that blocked access to a great treasure. This paved the way for a journey, which is now history, and which enabled... to bring back from abroad 12 royal Dacian gold bracelets, a 13th being recovered on the national territory. This is the most fabulous archaeological treasure known in Romania since the one found, in 1837, at Pietroasele, even if it has not yet been fully recovered (probably 11 more "orphan" bracelets are waiting to join their kin in the Historical Treasure of the National History Museum of Romania)”.

Dr. Barbara Deppert-Lippitz's specialization in the field of antique jewelry was not accidental: “Knowledge of precious metals and coinage technology, together with solid readings of classical art and archeology would enable her to achieve top performance in a very special field – the jewelry of Mediterranean civilizations (...), better understand the uniqueness of Dacian goldsmithing in the 1st century B.C., as revealed by the research on the royal Dacian gold bracelets from Sarmizegetusa Regia.” (EOT).

Andrei Teodorescu - executive producer of the documentary *The Hunt for Transylvanian Gold* - a production of Kogainon Films Boston, USA, reports the unprecedented scene from the National Museum of the Union in Alba Iulia. ”The whole film crew is ready. She waits excitedly to get into the frame for her final sequence. ACTION is heard in the museum hall, a big echo follows. She walks in and gazes in awe at the display case with the bracelets. They had become like my children, she says. Would it be possible to touch them? Two gloved museum employees carefully open the display case and place the bracelets on a table by the window. She touches the spirals, visibly overwhelmed. "When you have the bracelets as now, with the sun shining on them and then going into the shedder, they become lively, are very lively this way. And this is an aspect you don't have in books, or in a showcase. Even in the best illuminated showcase. And this is one of the REAL moments. I never thought that I would touch them again. It may sound strange, but when I first said goodbye to them, I felt like their soul stayed with me. I knew them best. Don't they seem to come alive? It's the most beautiful way to travel back in history: by simply looking at them. I look at them and think about where they were found, the people who made them. Because history is about people. About generations who lived before us and did amazing things.”

---

⁴ E. Oberlander-Târnoveanu, Selection of pieces from the Dacian Treasury of royal golden bracelets, MNIR no. inv. 326691-326692, “Dacia. Ultima frontieră a romanității” (“*Dacia. The Last Frontier of the Roman World*”), Magic Print, 2022, pp. 456-457.

Experts of the National Institute of Physics and Nuclear Engineering “Horia Hulubei”, Bucharest and from the MNIR Bucharest authenticated the spirals, using the X-ray fluorescence method (XRF). The Arheomet scientific project expanded the study with experts from European institutes, the investigative technology including micro-PIXE (AGLAE Paris accelerator) and micro-SR-XRF (BESSY Berlin synchrotron) measurements. The spirals were shown to consist of a natural alloy of gold, silver, and copper, with trace elements of tin and antimony, characteristic for identifying the type of gold and the region of origin. Bracelet no. 5 was also examined, with similar results, by Pieter Meyers, L.A., USA, by the method of laser ablation-induced plasma mass spectrometry (LA-ICP-MS) and by the Louvre Museum Laboratory, Paris. All the investigations of the alloy structure of the bracelets reveal their manufacture from native gold, with the ‘imprint of the composition’ specific to the famous “Golden Quadrilateral” of Transylvania, located approximately 80-150 km from Dacia’s capital, Sarmizegetusa Regia⁵.

The scientific community has confirmed the artefacts as *emblematic, authentic goods* regarding cultural identity: the bracelets representing *Draco Dacicus/Dacian Wolf, the Umbo shield pieces, the Koson coins, the Lex Troesmensium plaques*, etc. Prestigious scientific findings regarding the authenticity of the artefacts countered an *aggressive, fake news media campaign* orchestrated to cast doubt in favor of criminal networks.

With reference to the conduct of some Romanian journalists and even archaeologists, who felt the need to express themselves in this way, the General Director of the MNIR also mentions “the baseless accusations spread by “journalists” about a person of impeccable moral probity. A person driven by the desire to bring the truth to light and return to the Romanian nation an exceptional treasure, which had been stolen from it and which had rendered extraordinary services to the Romanian State I witnessed, once, the perplexity with which she received the gratuitous statements, made without any scientific basis, through which a Romanian academic challenged, in a public scientific session, at the Library of the Romanian Academy, the authenticity of the Dacian gold bracelets (Barbara confessed to me that the same person had privately told her that the discovery was of great scientific importance and congratulated her on her attitude!).” (EOT).

To conclude “there are moments in the history of science when it changes much more rapidly than usual, more intense accumulations, impactful discoveries, technological developments, databases (...) The correct relationship of Barbara Deppert-Lippitz with these elements, the courage to accept the possibility of the existence of unique and above all authentic artifacts, provided the scientific basis of a judicial investigation which in turn forced a great scientific debate generating exceptional results. The universal heritage was enriched with the famous series of Dacian gold bracelets (...), the Koson type coins returned to the antiquity to which they belong (here the irony of fate being even deeper: not only did they become ancient coins again, but in addition to the classic gold type, silver types also appeared, another breaking news). (...).

As always, life goes on...so does the international traffic in antiquities, so does the work of forensic investigators, experts, researchers (...). Just as the book of Thucydides,

---

⁵ Aug. Lazăr, *Fighting the laundering of cultural goods on the antiques market, “Et lux fuit!”*, in M. Luchtman (editor in chief), *Of swords and shields: due process and crime control in times of globalization, Liber Amicorum*, prof. dr. John A.E. Vervaele, Eleven, Pompe Reeks, 2023, pp. 213-223.

perhaps started from the first moment of the war, was finished a decade after its end, so we carried out the expertise over the years of investigations, but we felt the need to tell the story of a little known chapter of the beginnings, as we know them, so that people can understand, because what happened will happen another time again, in a similar or slightly different form. (...).

What remains behind, beyond recovered or lost artefacts and rewritten history, is an iconic, textbook, investigative and expertise chapter in one of the most spectacular antiquities trafficking cases in history, of exemplary value. It is a path that should be continued, but which will probably never be repeated or continued in our country” (Em. Petac).

The finding "*Pecunia olet!*" has become a certainty. The jurisprudence in the matter of the laundering of archaeological artefacts that are the proceeds of crime, paraphrased a Latin expression - "*Pecunia non olet*", "*Money does not smell*" -, demonstrating that, on the contrary, "*pecunia olet*", "*dirty money does smell*", *it leaves traces*. The proceeds of the crime - the "dirty" money and artefacts - leave traces that are useful for discovering the truth and recovering the goods for the Historical Treasury of Romania.

Alba Iulia, April 2024

Editors

I. IN MEMORIAM

Motto:

*Nihil tam difficile est, quin quaerendo investigari possit.
Nimic nu este atât de dificil încât să nu poată fi investigat prin căutare.
Nothing is so difficult that it cannot be found out by seeking.
Publius Terentius*

@mnir, ing. Marius Amarie